

La Cera

22^è Butlletí del Centre d'Estudis Històrics
de Sant Llorenç Savall

Gener de 2015

CLUB CICLISTA SAVALL 25^è ANIVERSARI

Un quart de segle a cop de pedal

L'ANIVERSARI DELS GEGANTS VELS

Capablanca i Genoveva compleixen
vint-i cinc i vint anys, respectivament

ENTREVISTA

LLUÍS JO BRUIL
president de la Coral

SECCIONS

Una passejada per conèixer...
Les ruïnes del Balumí

Cada indret pel seu nom
El sot de les Artigues

Barraques de vinya
El Rossinyol
Salallassera
La carena del Ricó

Escalades a Sant Llorenç
El Gegant
de les Fogueroses

25^è ANIVERSARI DE LA

Coral Polifònica Els Emprius

Síntesi de la història del cant coral a Sant Llorenç Savall

Aquest 2014 que ara acaba ha resultat ser un any farcit d'efemèrides. Sens dubte, el tricentenari de la Guerra de Successió espanyola ha encapçalat el llarg llistat de commemoracions d'enguany, eclipsant les altres, que sovint han passat gairebé desapercebudes. Des de Lacera hem volgut retre homenatge als fets de 1714 amb diversos actes, però no voldríem concloure l'any sense recordar algunes d'aquestes altres efemèrides oblidades. En primer lloc, ara fa un segle exacte de la creació de la Mancomunitat de Catalunya. Aquell fet marcà tota una fita en el llarg camí de la regeneració identitària catalana. La creació d'aquesta institució, l'any 1914, comportà un primer pas, tot i que molt tímid, vers l'autonomia política del nostre país. Entre els projectes encarats per Enric Prat de la Riba, aleshores president de la Mancomunitat, cal destacar la important tasca de modernització de les escoles catalanes, tan pel que fa a la metodologia pedagògica com a la construcció de nous edificis. A resultes d'aquella campanya s'edificaren les Escoles Nacionals a Sant Llorenç

Savall (a l'actual edifici de la Casa de Cultura). Deixant Catalunya de banda, fa pocs mesos es commemorà el vint-i-cinquè aniversari d'un dels esdeveniments més transcendents de la història contemporània europea i, de retruc, mundial. Ens referim a l'enderrocament de l'infestat mur de Berlín. El divendres 10 de novembre de 1989 queia aquest monument a la barbàrie que havia separat amics i familiars durant gairebé trenta anys. Una commemoració, doncs, que ens ha d'omplir de joia.

Però aquest 2014 també ha estat any d'efemèrides al nostre poble. El darrer número de Lacera vam dedicar-lo íntegrament al 30è l'aniversari de l'Escola Josep Gras (de fet, era el 31è). En aquesta nova edició us presentem sengles articles que commemoren l'aniversari de tres entitats ben arrelades al nostre poble: la Coral Emprius, el Club Ciclista de Sant Llorenç Savall i la Colla de Geganters. Les dues primeres arriben als vint-i-cinc anys d'existència, mentre que en el cas dels Geganters, és l'il·lustre gegant Capablanca qui arriba a aquesta remarkable edat.

Tal vegada aquestes commemoracions llorençanes us poden semblar humils, gairebé ridícules, si les comparem amb les grans efemèrides esmentades més amunt. Res més lluny de la veritat. La història és una màquina complexa que es mou a diferents dimensions i velocitats. I les històries petites, d'una forma o altra, són les que acaben per donar forma a la Història en majúscula. No les menystinguem, ans al contrari: gaudim tots plegats de la majoria d'edat de tres de les nostres entitats més estimades.

lacera

Butlletí de l'entitat **LACERA**
Centre d'Estudis Històrics de Sant Llorenç Savall

Adreça postal C/ Canigó, 16
08212 Sant Llorenç Savall

Any XIII Núm. 22
Gener 2015

Preu 3 €

Direcció Jaume Valls i Vila

Redactors Marisa Díez Rosell
Jordi Guillamot
Albert Masó Garcia
Òscar Masó Garcia
Josep Olivella Alier
Pere Rifà
Albert Vicens Llauradó

Correcció Adrià Baiona

Fotografies Arxiu Lacera
Albert Vicens Llauradó
Ricard Serra Gomis

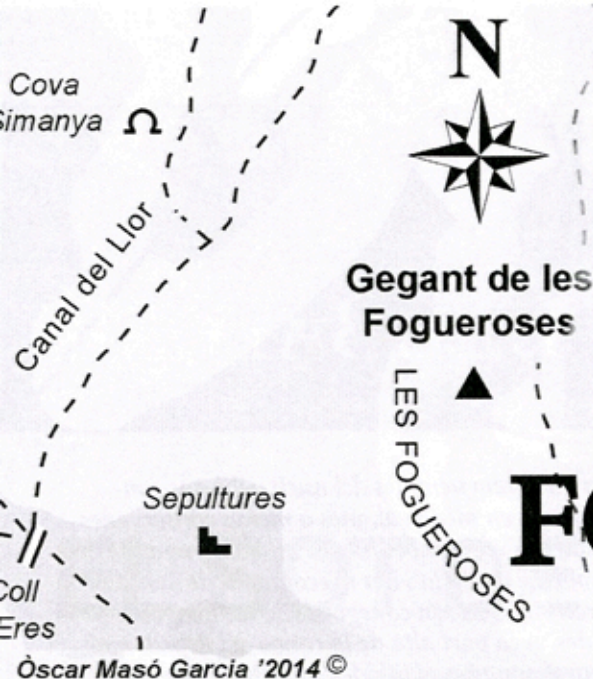
Disseny risego/disseny

CARRERAS

A l'avinguda Catalunya, 29

Llibres, diaris, revistes, reprografia, targes de telèfon...
...i tot allò que necessiteu per a estudiar o recrear-vos.

Col·labora desinteressadament
en la difusió de la nostra revista. GRÀCIES

EL GEGANT DE LES FOGUEROSES

L'agulla més difícil
de Sant Llorenç del Munt

ALBERT MASÓ GARCIA i ÒSCAR MASÓ GARCIA

Detall de la primera ascensió de l'any 1928 amb l'ajuda de la corda passada pel cim. Font: Arxiu del CET n° 72 (1931).

L'escalada al massís de Sant Llorenç del Munt i l'Obac es practica en agulles i parets on l'acrobàcia i l'art de progressar damunt d'uns còdols sovint fràgils eleva a la categoria d'alta escola alguns dels itineraris que s'hi han traçat des de fa una pila de dècades.

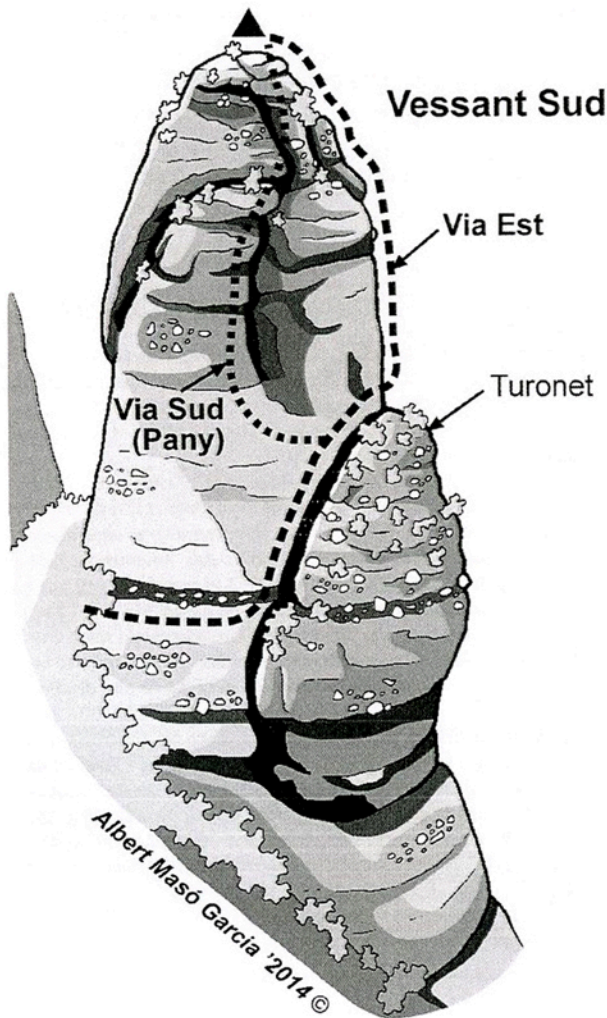
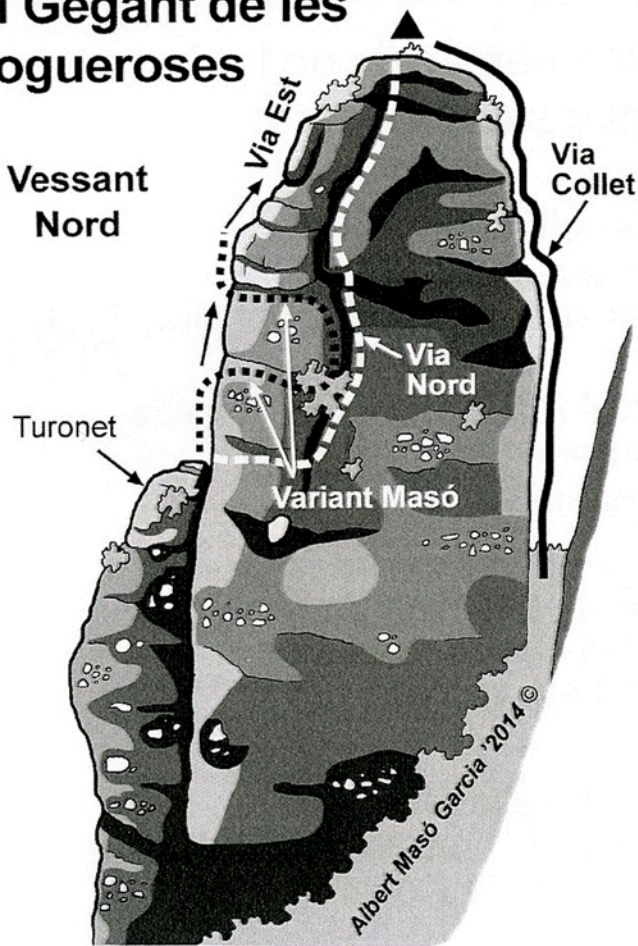
El màxim exponent d'aquesta gernació enfiladissa és el temut i justament mitificat Gegant de les Fogueroses, el qual es dreça sobtadament entremig dels castellots i agullasses de la regió de les Fogueroses, la qual està situada dins del terme municipal de Sant Llorenç Savall.

Aquest robust monòlit, de port esvelt i arrogant, es troba ubicat al nord-est de les sepultures del coll d'Eres i separat del cingle per una profunda bretxa. Ostenta per decret de la mare naturalesa el títol d'agulla més difícil del massís, i no debades ha estat el punt de mira d'una part dels escaladors més ardits i punters que hi ha hagut des dels inicis d'aquest esport a casa nostra. Permeteu-nos, doncs, fer-vos cinc cèntims de les peripècies viscudes per aquests grimpairens plens d'afany per conquerir l'insubjugable rei de les roques llorençanes, símbol de l'escalada clàssica i pionera. Una acurada recerca d'arxiu i el fet d'haver escalat el Gegant diversos cops i les roques veïnes, així com el fet d'haver parlat amb escaladors veterans, ens ha dut a fer diverses esmenes de les dades històriques que fins a dia d'avui es coneixien al voltant d'aquesta roca, actualitzant-ne la seva història mitjançant aquest article.

ELS PRIMERS EN CORONAR-LO

Corrien els anys 20 del segle XX quan els primers escaladors del país somiaven en assolir per primera vegada la testa del Gegant, que fins aleshores no tenia ni nom. Després de 3 intents infructuosos, un grup de socis del CET (Centre Excursionista de Terrassa) va materialitzar aquell anhel el mes de desembre de 1928, i aprofitaren per batejar

El Gegant de les Fogueroses

el monòlit després de consultar la toponímia de la muntanya. El procediment d'ascensió fou similar al que es va emprar durant l'èpica ascensió a la llegendària Cova del Drac: des del cingle llançaren un cordill de cànem per damunt del cim del Gegant, mitjançant el qual pogueren passar una corda per fixar-la en un dels cantons de la roca i bo i fent tracció d'aquesta corda a força de braços, ascendiren l'agulla pel cantó oriental. Els mateixos que l'assoliren reconegueren que *"hauria estat més emocionant poder-lo grimpar, però l'escassetat de preses i la seva extremada verticalitat ho priven"*[1]. És possible que uns joves escaladors del sabadellenc CEV (Centre Excursionista del Vallès) l'ascendissin entre els anys 1934 i 1935 amb el mateix procediment[2].

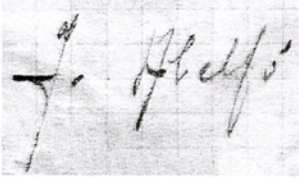
ASCENSIONS DES DEL PEU I ACLARIMENTS

Pocs anys després el Gegant s'escometé per primera vegada des del seu repeu, superant l'aspra verticalitat dels seus murs sense l'ajut de cap corda passada per dalt. Els protagonistes d'aquella gesta o *primera*[3] foren els sabadellencs Joan Rof i Miquel Carbonell, del CES (Centre Excursionista Sabadell)[4]. La ressenya de l'escalada, efectuada l'any 1935, ens revela, sens dubte, que l'efectuaren pel cantó est i no pel nord, com des de sempre s'havia pensat[5]. Una altra dada errònia arrossegada des de sempre ha estat la d'adjudicar als escaladors Vicenç Barbé i Jaume Vendrell, del C. E. de Gràcia (Barcelona), la primera ascensió del Gegant pel Collet[6]. L'any 1937 es descriu un intent d'ascensió pel vessant Nord a càrrec de diversos membres del C. E. Vallès de Sabadell, el qual va acabar en un aparató però no pas greu accident del jove Alexandre Camps[7]. No obstant, es desconeix quins foren els primers que feren l'ascensió d'aquesta via nord, malgrat que segurament es deuria realitzar pels volts de la segona meitat dels anys 30 del segle passat. Una primera que sí que es coneix és la via Sud, oberta l'any 1941 i capitanejada per Jordi Panyella "Pany", escalador destacat de la postguerra i que anava acompanyat dels també cèlebres grimpaire Ernest Mallafré i Jaume Lledó. Es tracta d'un itinerari molt exposat, descompost i de dificultat sostinguda[8]. En aquells temps les ascensions al Gegant es multiplicaren de la mà de destacats escaladors procedents de poblacions com Barcelona, Sabadell, Terrassa o Sant Cugat del Vallès, els quals resseguien les vies ja existents. Cal destacar l'ascensió d'una cordada on hi havia l'activa escaladora Paquita Bernad, tractant-se d'una possible primera ascensió femenina, efectuada entre els anys 1944 i 1950[9].

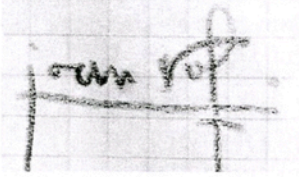
LES PITONISSES DE BURÍ I L'ÈPOCA ACTUAL

Anys més tard, a la dècada dels 50, es produí la revolucionària aparició de les pitonisses de burí, que permeten la superació de panys de paret llisos i desplomats que fins aleshores eren considerats impossibles, tot fora-

Alguns protagonistes destacats en la conquesta del Gegant de les Fogueroses:

Josep Abelló Marcet
C E Terrassa
1ª ascensió (amb corda pel cim) 1928

Joan Rof Planes
C E Sabadell
1ª ascensió via Est 1935.

Jordi Panyella Renom "Pany"
GAM del C M Barcelonès
1ª ascensió via Sud 1941.

Antoni Mesalles Farré
GEDE i C E Pirenaic de Barcelona
1ª ascensió via Collet 1955

dant la roca per introduir-hi petites peces de metall encastades. Hi hagué una avivada polèmica en aquella època per l'ús d'aquesta tècnica, ja que sovint se n'abusava i es reduïa el compromís de les ascensions. Gens aliè al moment, el Gegant va veure com se li obria la via del Collet de la mà dels actius escaladors del Club Excursionista Pirenaic, juntament amb efectius del GEDE del C.E. Gràcia, encapçalats per Joan Castell. Varen combinar la tècnica de les pitonisses de burí amb la de pitons i escarpes de tota la vida per vèncer el pany de paret més infranquejable de la roca, l'any 1955[10].

Posteriorment, les repeticions continuaren succeint-se juntament amb algunes anècdotes, com la que parla de la desaparició probablement intencionada d'una "pedra negra" petita i rodona, que sobresortia just per facilitar el pas més fi de l'escalada de la via Est, graduat de VI grau[11]. Ja als anys 90, la cordada formada per Ernest Masó i un dels subscriptors d'aquestes ratlles, l'Òscar Masó Garcia, realitzàrem la primera ascensió d'una variant inèdita i rebuscada que cercava l'ascensió en escalada lliure per la cara Nord. Pocs mesos més tard, la variant fou repetida pel propi Ernest Masó i l'Albert Masó Garcia. Avui dia, la regulació d'escalada imposada al Parc Natural prohibeix l'escalada al monòlit des de l'1 de gener fins al 31 d'agost.

Com a mot de cloenda, permeteu-nos finalitzar l'article amb una poesia evocadora del Gegant, publicada l'any 2012[12]:

22 *lacera*

"Heus ací el repte petri dels equilibristes del Sant Llorenç, esquiú i inexpugnable monòlit de temible presència, qui aconsegueix petjar la seva clepsa no diu que el venç, més aviat li agraeix tan excepcional benevolença."

NOTES

- [1] Arxiu del Centre Excta. de Terrassa N° 72, juliol-agost 1931. Any XIII, 2ª època, pàg. 161.
- [2] Segons entrevista amb Adela Pujol i Ricard Mampel, l'any 2006.
- [3] "Primera": mot referit a l'itinerari d'escalada que s'efectua per primer cop i que mai ningú havia recorregut abans. Quan s'escala una "primera" es diu que s'ha "obert" una "primera" en referència a que s'ha realitzat tot escalant des del peu de la paret fins al cim.
- [4] "Primera escalada al Gegant de les Fogoroses [sic]" Arxiu del Centre Excursionista de Sabadell (CES), núm. abril-juny 1936. Pàgs. 157-158.
- [5] Aquesta conclusió du a no considerar com a "primera" una altra ascensió realitzada anys més tard pel mateix lloc a càrrec dels renomats Joan Camp i Jordi Casasayes "Haus" del GAM del CMB, el mes de juny de 1943, i que des de sempre s'havia assignat erròniament com a una "primera" Com a molt, es podria considerar com la primera en lliure (efectuada sense ajut artificial de material d'escalada i només amb les mans i peus, una gesta molt avançada a l'època i en una escalada considerada avui dia de 6a+ de dificultat).
- [6] Segons la conversa amb els escaladors veterans Josep M. Torras Homet i Jaume Cerdà el dia 14-11-2014, aquests confirmen que Barbé i Vendrell no van ascendir pel Collet, per motius tècnics i d'estil obvis. El causant d'aquest error [és l'aparició d'una ressenya al Noticiari del C.E. de Gràcia (N° 40 de juny de 1942) i titulada com a "Primera escalada al "Gegant de les Fogaroses" por su pared N.O." quan en realitat es descriu inequívocament l'ascensió per primer cop de l'agulla de l'Abadessa, gran roca veïna del Gegant.
- [7] "D'un carnet de notes de Sant Llorenç" butlletí UES N° 40, abril-maig-juny de 1976. Autor: Ricard Mampel.

.8] "Segunda ascensió al "Gegant de las Fogarosas" de San Llorenç" Butlletí del Club Muntanyenc Barcelonès, nº 52, febrer de 1942. Autor: Jordi Panyella. La "segunda ascensió" a la que fa referència interpretem que vol dir que es tracta de la 2ª via oberta al Gegant des del seu peu, després de la via de Rof i Carbonell.

[9] Font: Paquita Bernad.

[10] Circular nº 114 del Club Excta. Pirenaic, jul.-agost 1955; Revista Cordada, nº 3.

[11] Arran de converses realitzades l'any 2006 amb Àngel Casanovas i Ferran Hernández, escaladors del CET. Una altra pedra negra que va desaparèixer misteriosament fa dècades es trobava al pas clau de l'ascensió d'una altra roca del massís, la Castellassa de can Torras, segons s'explica al llibre "La Castellassa de can Torras. Història, tradició i llegenda"

[12] "Itinerari poètic per les Fogueroses" d'Albert Masó Garcia, publicat al llibre de les XIX Jornades de Literatura Excursionista de l'A.B.E. de la U.E. de Catalunya de Barcelona. Any 2012. Pàgs. 135 a la 147.

BIBLIOGRAFIA

XIX Jornades de Literatura Excursionista. Arxiu Bibliogràfic Excursionista de la U.E. de Catalunya. 2012.

Guia Monogràfica de Sant Llorenç del Munt. Centre Excursionista de Terrassa. 1935. Sch. P. Joan Solà.

Sant Llorenç Pam a Pam. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1979. Josep Barberà i Suqué.

La Castellassa de can Torras. Història, tradició i llegenda. Farell Editors. 2008. Òscar Masó Garcia.

Revista Cordada.

Butlletins i Arxius dels següents centres excursionistes:

C.E. Terrassa, CES-CEV-UES de Sabadell i CEG-CMB-CEP de Barcelona.

LLOCS CONSULTATS

Biblioteca del Centre Excursionista de Catalunya, a Barcelona.

Arxiu-Biblioteca del C.E. de Terrassa.

AGRAÏMENTS

Josep Galícia Marcet, Josep M. Torras Homet, Joan Cerdà Mendiola, Adela Pujol Tena (†), Ricard Mampel Dalmasas (†), Montserrat Barberà Cortès, Àngel Casanovas Crespo (†), Ferran Hernández Carné, Gerard de Vera Pineda, Antoni Mesalles Farré i Manel Planchat Villacampa (†).

L'escalador del TIM de Sabadell, Josep Galícia, encapçalant la via Est amb la tècnica de la doble corda a principis dels anys 50. Font: Arxiu Josep Galícia Marcet.

LES PRIMERES DEL GEGANT DE LES FOGUEROSES

Via	Ascensionistes	Club	Data
Ascensió amb corda passada pel cim	Josep Abelló, Jaume Griera, Gaietà Trenchs, Francesc Aligué	CET (Terrassa)	Desembre 1928
Est	Joan Rof, Miquel Carbonell	CES (Sabadell)	20 desembre 1935
Nord	Es desconeix	Es desconeix	Possiblement a la 2ª meitat dels anys 30 del segle passat
Sud (Pany)	Jordi Panyella, Ernest Mallafré, Jaume Lledó	GAM del C. M. Barcelonès (Barcelona)	2 abril 1941
Collet (CEP)	Josep Castell, Antoni Mesalles, Gerard de Vera, Antoni Lloveras, Josep Pié, Joan Obón	GEDE de C. E. Gràcia i C. E. Pirenaic (Barcelona)	26 juny 1955
Masó (variant)	Ernest Masó, Òscar Masó	UES (Sabadell)	17 desembre 1994